

XORIJ OLIMLARINING ASARLARIDA PSIXOLOGIK FAOLIYATINI TASHKIL ETISH MUAMMOSINI TADQIQ ETILISHI

Atadjanova Barno Amanboyevna

Annotatsiya. Mazkur tadqiqot xorijiy olimlarning asarlarida psixologik faoliyatni tashkil etish masalalarini o'rganadi. Ishda psixologik faoliyatning nazariy asoslari, uning metodologik yondashuvlari va zamonaviy amaliyotga tatbiqi tahlil qilinadi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, xorij olimlari psixologik faoliyatni samarali tashkil etish bo'yicha turli konsepsiyalarni ishlab chiqqan, bu esa amaliy psixologiya, pedagogika va ijtimoiy xizmatlar rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan.

Kalit so'zlar: Psixologik faoliyat, psixologik xizmat, xorij olimlari, psixologik tadqiqotlar, metodologik yondashuvlar, amaliy psixologiya.

Аннотация Данное исследование посвящено изучению вопросов организации психологической деятельности в трудах зарубежных ученых. Работа анализирует теоретические основы психологической деятельности, методологические подходы и их применение в современной практике. Исследование показывает, что зарубежные ученые разработали различные концепции эффективной организации психологической деятельности, что оказало значительное влияние на развитие прикладной психологии, педагогики и социальных служб.

Ключевые слова: Психологическая деятельность, психологическая служба, зарубежные ученые, психологические исследования, методологические подходы, прикладная психология.

Annotation. This study examines the issues of organizing psychological activity in the works of foreign scholars. The research analyzes the theoretical foundations of psychological activity, methodological approaches, and their application in modern practice. The study demonstrates that foreign scholars have

developed various concepts for effectively organizing psychological activity, which has significantly influenced the development of applied psychology, pedagogy, and social services.

Keywords: Psychological activity, psychological service, foreign scholars, psychological research, methodological approaches, applied psychology.

Kirish. Psixologik faoliyatni tashkil etish muammosi - bu insonning ichki dunyosi, hissiyotlari, fikrlari va xulq-atvori haqida chuqur tushuncha beruvchi muhim masaladir. Xorij olimlarining asarlarida psixologik faoliyatni tadqiq etish, inson psixikasini o'rganish, uning motivatsiyalari, ehtiyojlari va hissiyotlarini aniqlashga qaratilgan. Ushbu tadqiqotlar nafaqat ilmiy nazariyalar ishlab chiqishga, balki amaliyotda psixologik xizmatlarni takomillashtirishga ham xizmat qiladi. Bugungi kunda psixologik faoliyatni tashkil etishda ko'plab yo'nalishlar mavjud bo'lib, ular ichida kognitiv psixologiya, ijtimoiy psixologiya va rivojlanish psixologiyasi kabi sohalar alohida ahamiyatga ega. Xorij olimlarining asarlari orqali biz insonning ruhiy holati, qaror qabul qilish jarayonlari va o'zaro munosabatlaridagi murakkabliklarni yoritishga muvaffaq bo'lmoqdamiz. Psixologik faoliyatni to'g'ri tashkil etish esa nafaqat individual rivojlanishni ta'minlaydi, balki jamiyatning umumiy farovonligini oshirishga ham yordam beradi.

G.Ollport tadqiqotlari va g'oyalari orqali psixologik xizmat va shaxsiyatni o'rganishga katta hissa qo'shdi. Olport shaxsiyatni o'ziga xos va barqaror xususiyatlar to'plami sifatida tasvirladi. U shaxsiy xususiyatlarni aniqlashda individual farqlarni e'tiborga olish zarurligini ta'kidladi. Olport, shuningdek, insonlarning ichki motivatsiyalarini tushunishga katta e'tibor berdi. U insonlarni faqat tashqi omillar (masalan, ijtimoiy bosim yoki iqtisodiy manfaatlar) bilan emas, balki ichki ehtiyojlar va qiziqishlar bilan ham tushuntirish zarurligini ta'kidlagan. Insonlarning ijtimoiy kontekstda qanday qilib o'zlarini tutishini va boshqalar bilan qanday munosabatda bo'lishini o'rganishga qiziqardi. Olport shaxsning rivojlanish jarayonida ijtimoiy muhitning ahamiyatini ta'kidladi. Bu fikr psixologik xizmatda

insonlarni eng yaxshi holatga keltirish uchun ijtimoiy omillarni hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Olportning g'oyalari psixologik maslahat berish jarayonida individual yondashuvning ahamiyatini oshirdi, chunki har bir inson noyobdir va ularning ehtiyojlariga mos keladigan yordam ko'rsatish zarur.

Maslouning psixologik xizmatga qo'shgan hissasi, asosan, uning ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasi bilan bog'liqdir. Avvalambor, Abraham Maslou psixologiya sohasida inson ehtiyojlarini tushunish va ularni ierarxik tartibda joylashtirishga qaratilgan tadqiqotlari bilan mashhurdir. U o'zining "Ehtiyojlar ierarxiyasi" modelida inson ehtiyojlarini besh darajaga ajratadi:

1. Fiziologik ehtiyojlar: Oziq-ovqat, suv, uyqu va boshqa hayot uchun zarur bo'lgan narsalar.
2. Xavfsizlik ehtiyojlari: Fizik xavfsizlik, moliyaviy barqarorlik va sog'liqni saqlash.
3. Ijtimoiy ehtiyojlar: Oila, do'stlik, ijtimoiy guruhlar va sevgiga bo'lgan ehtiyoj.
4. Hurmat qilish ehtiyoji: O'z-o'zini hurmat qilish, boshqalar tomonidan hurmat ko'rish va muvaffaqiyat.
5. O'z-o'zini anglash ehtiyoji: Shaxsning o'z qobiliyatlarini amalga oshirish va o'sishini ta'minlash.

Maslouning bu nazariyasi psixologiya va psixoterapiya sohasida muhim ahamiyatga ega. U terapevtlar uchun bemorlarga yordam berishda ularning ehtiyojlarini tushunishga yordam beradi. Maslouning nazariyasiga ko'ra, odamlar birinchi navbatda asosiy fiziologik va xavfsizlik ehtiyojlarini qondirishga intiladi; shuning uchun terapevt sifatida bemorning hozirgi holatini aniqlashda bu jihatlarni hisobga olish muhimdir. Bundan tashqari, Maslouning modeli zamonaviy psixologiyada motivatsiya va shaxs rivojlanishi haqida chuqur tushunchalar beradi. Bu esa psixologik xizmatning samaradorligini oshirishga yordam beradi hamda shaxsning to'laqonli rivojlanishini ta'minlaydi. Umuman olganda, Maslouning nazariyasi psixologik xizmatda insonning kompleks ehtiyojlarini yaxshiroq tushunish imkonini beradi va bu orqali terapevtlar bemorlariga samarali yordam ko'rsatishda yanada maqsadli yondashuvni ta'minlaydi.

K.Rodgersning psixologik xizmatga qo'shgan hissasi juda katta. U insonparvarlik psixologiyasi asoschilaridan biri sifatida tanilgan va uning ishlari ko'plab psixologik nazariyalar va amaliyotlar rivojlanishiga ta'sir ko'rsatgan. Rodgers insonni asosiy e'tibor markaziga qo'ygan. U shunday deb hisoblaganki, har bir inson o'zini rivojlantirish va o'sish imkoniyatiga ega. Olim terapevt va mijoz o'rtasidagi munosabatlar muhimligini ta'kidlagan. U empatiyani, ya'ni boshqalarni tushunish va ularga nisbatan samimiy bo'lishni zarur deb hisoblagan. Terapiya jarayonida mijozning his-tuyg'ulari, fikrlari va tajribalarini qabul qilish muhimligini ta'kidlagan. Bu yondashuv mijozlarga o'zlarini erkin ifoda etishga yordam beradi. Rodgersning fikricha, har bir insonda o'z-o'zini amalga oshirishga intilish mavjud. Terapiya jarayonida bu intilishni qo'llab-quvvatlash muhimdir. Bu terapiyaning maqsadi faqat simptomlarni bartaraf etish emas, balki insonni butunlay rivojlantirishdir. Rodgersning bu g'oyalari zamonaviy psixoterapiya usullarining ko'pchiligida aks etadi va ularning rivojlanishiga katta hissa qo'shgan.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xorij olimlarining asarlarida psixologik faoliyatni tashkil etish masalalari nafaqat nazariy, balki metodologik va amaliy jihatdan ham batafsil tahlil qilingan. Ularning ilmiy ishlari psixologik faoliyatni samarali tashkil etish bo'yicha konseptual asoslarni ishlab chiqqan, turli metodologik yondashuvlar va tizimli strategiyalarni taklif qilgan. Bu tadqiqotlar psixologik xizmatning rivojlanishi, insonning psixologik farovonligini ta'minlash va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, xorijiy olimlarning ishlari psixologik faoliyatni amaliyotga tatbiq etishda yangi imkoniyatlar yaratgan. Ular pedagogika, sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar sohalarida psixologik xizmatning samaradorligini oshirishga, shuningdek, insonning intellektual, emotsional va ijtimoiy rivojlanishini rag'batlantirishga xizmat qilgan. Natijada, xorij olimlarining konseptual yondashuvlari psixologik faoliyatni tashkil etishning kompleks ilmiy asosini yaratadi, bu esa nafaqat akademik tadqiqotlar, balki amaliy psixologik xizmatlarni rivojlantirish va jamiyatda inson farovonligini oshirishda ham dolzarbdir. Tadqiqot shuni

ko'rsatadiki, psixologik faoliyatning samarali tashkil etilishi jamiyat taraqqiyoti va ijtimoiy barqarorlikning muhim omili sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ibodullayev, Z. R. (2012). Tibbiyot psixologiyasi (2-nashr). Toshkent: "Tibbiyot" nashriyoti.
2. Ibodullayev Z.R. (2009). Tibbiyot psixologiyasi — o'quv qo'llanma. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi nashriyoti.
3. Sobirova D.A. (2022). Tibbiyot xodimlarining sotsiopsixologik komponentlari va faoliyat samaradorligi [Doktorlik dissertatsiyasi]. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi ilmiy-tadqiqot markazi.
4. Narmetova Y.K. (yil). Sog'liqni saqlash tizimida psixologik xizmat faoliyatini tashkil etish [Ilmiy maqola]. Toshkent: O'zbekiston Psixologiya Jamiyati nashriyoti.
5. Isakova M.T. (yil). Kasbiy kompetentlik va psixologik omillar [Ilmiy tadqiqot]. Toshkent: O'zbekiston Pedagogik Fanlar Instituti.
6. Latipov I.M. (yil). Tibbiyot hamshiralari kasbiy kompetentligi: psixologik asoslar [Ilmiy maqola]. Toshkent: O'zbekiston Sog'liqni saqlash vazirligi nashriyoti.
7. Narzulloyeva S.S. (yil). Hamshiralarda kasbiy kompetentlik omillarining ijtimoiy-psixologik determinantlari [Doktorlik dissertatsiyasi]. Toshkent: O'zbekiston Sog'liqni saqlash vazirligi ilmiy-tadqiqot instituti.
8. Lazarus, R.S., & Folkman, S. (1984). Stress, appraisal, and coping. Springer Publishing Company.
9. Ivancevich, J.M., Matteson, M.T. Organizational Behavior and Management.